

Empowerment-inriktat arbete med barn

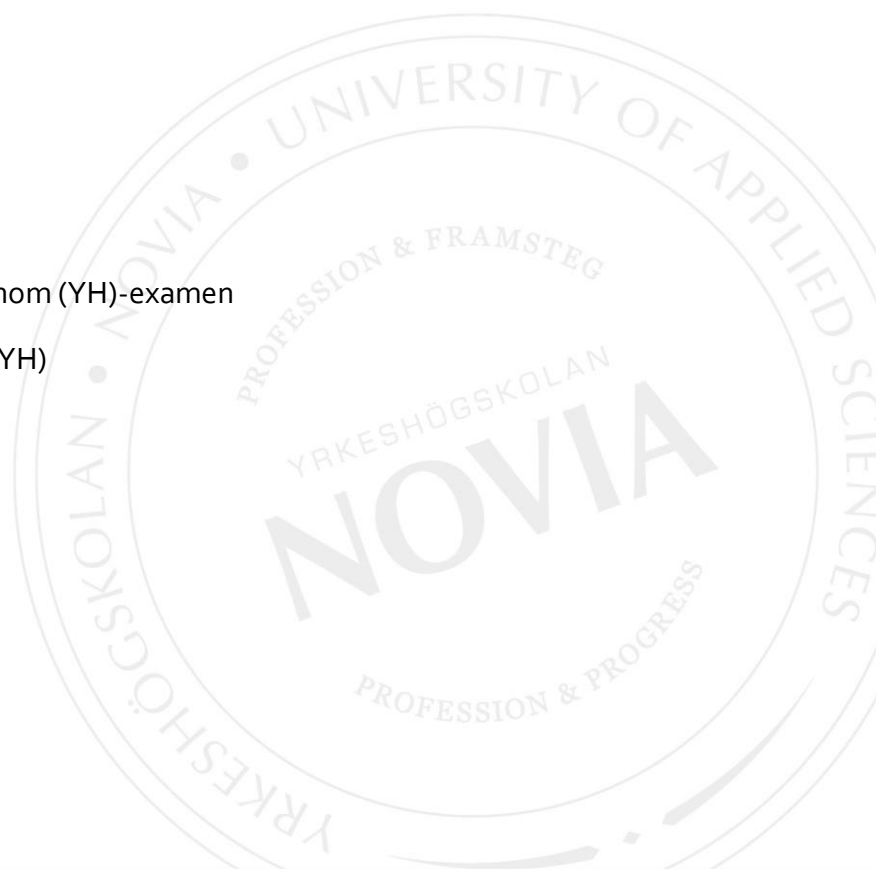
En Cable-inspirerad modell för arbete med barn

Jenny Lund

Examensarbete för Socionom (YH)-examen

Utbildning till Socionom (YH)

Åbo 2019

EXAMENSARBETE

Författare: Jenny Lund

Utbildning och ort: Socionom YH, Åbo

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Barnträdgårdslärare

Titel: Empowerment-orienterat arbete med barn

Datum 30.4.2019 Sidantal 27

Bilagor 1

Abstrakt

Detta examensarbete, *Empowerment-orienterat arbete med barn*, är ursprungligen utvecklat i samarbete med projektet *Där nöden är störst-diakoni på svenska*. Syftet med examensarbetet är att få en djupare förståelse för hur man kan jobba mer empowerment- inriktat i arbetet med barn.

I början var examensarbetet starkare kopplat till Cable, som står för Community Action Based Learning for Empowerment och har som syfte att bygga gemenskap och ökad känsla av empowerment via handledda gruppträffar. Då det kommer till CABLE och barn är metoderna man använder i arbetet anpassade till ålder och mognadsnivå till skillnad då man jobbar med vuxna.

Examensarbetet grundar sig på teoretisk litteratur och annan relevant forskning för barns välmående samt empowerment och Cable. Nyckelord som använts är bland annat empowerment, barn och ensamstående föräldrar, resursförstärkning och resurser. Examensarbetets frågeställningar är följande; vad eller vilka faktorer påverkar barnens empowerment? Hur kunde Cable- modellen utvecklas för att stöda barnens empowerment?

Resultatet av litteraturgenomgången är en Cable-inspirerad modell för empowerment-orienterat arbete med barn i tre till fem års åldern. Tanken med modellen är att den skall utföras som gruppverksamhet så delaktigheten stärks och kamratstödsverksamheten understöds.

Språk: Svenska
resursförstärkning

Nyckelord: empowerment, barn, Cable, resurser,

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Jenny Lund

Koulutus ja paikkakunta: Sosionomi AMK, Turku

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot: Lastentarhanopettaja

Nimike: Empowerment-suuntautunutta työtä lasten kanssa

Päivämäärä 30.4.2019 Sivumäärä 27

Liitteet 1

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö on aloitettu yhteistyössä *Där nöden är störst-diakoni på svenska* (Missä ahdinko on suurin- diakoniaa ruotsiksi) -projektin yhteydessä. Työn tavoitteena on antaa syvempi kokonaiskuva siitä, miten tehdään empowerment-suuntautunutta työtä lasten kanssa.

Cable on lyhenne sanoista Community Action Based Learning for Empowerment ja menetelmällä on tarkoituksena rakentaa yhteisöllisyyttä ja nostaa empowerment-tunnetta ohjattujen ryhmätapaamisten kautta. Kun on kyse empowermentista, Cable-metodista ja lapsista, työmenetelmät on sopeutettu iän ja kehitystason mukaan, toisin kuin aikuisilla.

Työ perustuu teoreettiseen kirjallisuuteen ja muuhun olennaiseen tutkimukseen lastenkasvatukseen, lasten hyvinvointiin sekä empowermentiin ja Cable-menetelmään liittyen. Käytettyjä avainsanoja ovat mm. empowerment, lapsi ja yksinhuoltajavanhempi, voimavarat ja voimavarojen vahvistaminen. Kysymykset, joihin vastaan ovat: mitkä ovat vaikuttavat tekijät lasten empowermentissa? Minkälainen toiminta voisi tukea lasten empowermentia?

Tulos kirjallisuuskatsauksesta on malli 3-5-vuotiaiden voimaantumista tukevaa työtä varten. Mallin ajatuksena on, että toiminta suoritetaan ryhmässä, jotta osallistuminen sekä vertaistoiminta vahvistuisi.

Kieli: Ruotsi
resurssivahvistaminen

Avainsanat: empowerment, lapsi, Cable, resurssi,

BACHELOR'S THESIS

Author: Jenny Lund

Degree Programme: Bachelor of social services, Turku

Specialization: Kindergarden teacher

Title: Empowerment-oriented work with children

Date 30.4.2019 Number of pages 27

Appendices 1

Abstract

This bachelor thesis, *Empowerment-oriented work with children*, started in cooperation with the project *Där nöden är störst-diakoni på svenska* (Where the need is the greatest-deacon in Swedish). The purpose of this thesis is to get a deeper picture of how to work in a more empowerment oriented way with children.

Cable stands for Community Action Based Learning for Empowerment and strives to build solidarity and a heightened feeling of empowerment through guided meetings. When it comes to Cable and children the methods used are adjusted to age and maturity, unlike working with adults.

The thesis is based on theoretical literature and other relevant research on child-care, children's well-being, empowerment and the Cable method. Keywords used are eg. empowerment, child and single parent, resource and recourse- reinforcement. The questions I will attempt to answer are; which factors affect children's empowerment? What kind of activity could foster children's empowerment?

The result of the literary review is a model for empowerment oriented work with three to five year old children. The thought behind the model is that it should be executed in group so the participation and peer support remain.

Language: Swedish
reinforcement

Key words: empowerment, child, Cable, recourse, recourse-

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Cable, empowerment och barns resurser.....	3
2.1	Cable.....	3
2.2	Empowerment.....	4
2.3	Barns resurser.....	5
3	Faktorer som stöder och motverkar empowerment hos barn under skolålder.....	6
3.1	Daghemmets, förskolans och lekens roll för barnet.....	6
3.2	Empowerment och mobbning.....	7
3.3	Omgivning, anknytning och hälsa.....	9
3.4	Grupperns dynamik i arbete med barn.....	12
3.5	Stöd och arbetssätt för resursförstärkning.....	13
3.6	Stödverksamhet utanför dagvården.....	15
3.7	Familjeförhållanden.....	16
4	Arbetsprocess.....	17
4.1	Litteratursökning.....	17
4.2	Utvecklandet av produkten.....	19
4.3	Etiska ställningstaganden och tillförlitlighet.....	20
5	Resultat- modell för empowerment inriktat arbete med barn.....	21
6	Kritisk granskning och diskussion.....	25
	Litteraturförteckning.....	28
	Bilaga.....	32

1 Inledning

Empowerment är ett begrepp som förknippas med vuxnas vardagliga handlingsförmåga och har en viktig roll i hur individer klarar av att styra sitt eget liv och egen framgång. (Törrönen, et al., 2013) Empowerment kan översättas till möjliggörande, handlingskraft, befogenhet, eller egenmakt men jag har valt att i detta examensarbete använda mig av det engelska ordet empowerment då jag tycker det är mer beskrivande än de svenska ordet egenmakt.

Examensarbetet behandlar hur man kan jobba empowerment-inriktat med barn i 3-5-års åldern och hur man kan tillämpa arbetsmetoder så man kan jobba enligt samma principer som i Cable- metoden.

Cable (Community Action Based Learning for Empowerment) är en metod som har som mål att hjälpa deltagarna i ordnade grupper att hitta sina inre och yttre styrkor, förbättra deltagandet samt stärka individens ansvarskänsla och den egna omgivningen. (Kaapecti voimauttaa ja rakentaa yhteisöjä, 2018) Helsingfors Diakonissanstalt som startat den motsvarande finska Kaapecti-verksamheten har byggt upp den så verksamheten varar två till tre månader och deltagarmängden är kring tjugofem stycken. (Helsingin Diakonissalaitos, 2018)

Detta examensarbete har sin avstamp i Yrkeshögskolan Novias samarbete med *Där nöden är störst-diakoni på svenska* projektet. Uppdraget var att utveckla användningen av Cable-metoden ytterligare från tidigare forskning och tidigare arbeten relaterade till detta projekt, för att få en bättre helhetsbild av hur Cable kan hjälpa och påverka i samhället.

I början av processen var min målgrupp barn till ensamstående föräldrar eftersom jag då tangerade mitt arbete till ett annat examensarbete om Cable för familjer med en förälder och deras problematik, "Cable- en modell av empowerment-inriktat arbete för ensamstående föräldrar". (Fogelberg, Kuusenoja, & Sorola, 2018) Även om examensarbetet fick sin start i samband med deras examensarbete har jag helt uteslutit föräldrarnas verksamhet ur mitt arbete och koncentrerar examensarbetet på barnens empowerment oberoende av familjeförhållanden. Således fokuserar mitt examensarbete mer på barnens situation och behov, medan det andra examensarbetet utgår från föräldrarnas.

Jag har personligen kommit i kontakt med Cable genom att ha sett efter barn medan deras föräldrar deltagit i en Cable-grupp anordnad av Åbo svenska församling. Utifrån en träff med Cable-föräldrarnas barn kan jag inte dra några definitiva slutsatser om barnens behov,

varken individuellt eller i grupp, med det jag fick uppleva var aktiva och glada barn under kvällen då vi spelade olika spel, pysslade och färglade.

Empowerment-processen i sig själv borde fungera i form av att ha självbestämmande över de ärenden som gäller individen, inflytande i samhället och den direkta närmiljön och samvaron, medverkande i beslut och evenemang samt deltagande i individens omgivning för att bidra till ökad livskvalitet. Empowerment har genom tiden haft olika betydelse i olika skeden, men i dagens läge kopplas begreppet exempelvis till åldersgrupp, kön, den samhällsklass man tillhör, status i samhället, etnicitet samt funktionsnedsättningar. (Gullacksen, 2010, ss. 51-52)

För åtta år sedan valde EU- kommissionen att de europeiska ländernas tema för året skulle vara att minimera fattigdom och minska social marginalisering. Enligt befolkningsbarometern i Finland var det viktigt för finländare att ha möjlighet att kunna påverka sin omgivning och samhället över lag. Som aktiva medborgare vill de flesta ta itu med frågor som är viktiga för dem själva. Att vara med och få sin röst hörd och kunna få uttrycka sina åsikter om sin egen tillvaro är något som många kan tycka ger en känsla av empowerment. (Lundbom & Herranen, 2011, ss. 4-5) När familjen behöver stöd eller hjälp får inte barnen och deras åsikt glömmas bort. Aleksiiina Astala tog under sin andra mandatperiod som ordförande för Barnens Parlament i Finland fram vikten av att barnen alltför sällan blir hörda eller inkluderade i beslutstagande även om det till exempel står i Ungdomslagen (72/2006), Barnskyddslagen (417/2007) och Kommunlagen (356/1995) att barnen har rätt att bli hörda i beslut som gäller dem. (Herranen & Mäntysalo-Lamppu, 2011, s. 30) Man stöder barnens egenmakt genom att lyssna till dem och ta dem i beaktande som antingen förälder eller en handledande/stödande professionell då man tar beslut som gäller barnen eller familjen. (Herranen & Mäntysalo-Lamppu, 2011)

Syftet med detta examensarbete är att utgående från Cable-modellen utveckla en modell för hur man kan jobba mer empowerment-inriktat med barn. Jag kommer att svara på frågor som vad eller vilka faktorer påverkar barnens empowerment? Hur kunde Cable- modellen utvecklas för att stöda barnens empowerment?

I examensarbetet avgränsades vidare barnens ålder till barn under skolåldern, eftersom det är barn i den åldern som jag som blivande barnträdgårdslärande i framtiden kommer att arbeta med. För att förenkla examensarbetets gång genom mitt val av perspektiv, det vill säga barn och Cable, har jag först i litteratursökningen koncentrerat mig på empowerment och barn, varefter jag märkt att man oftast inte med barn direkt talar om empowerment utan

om resurser och resursförstärkande metoder. I och med detta och mina frågeställningar kommer jag att tala både om barns resurser och resursförstärkande metoder eller empowerment genom arbetet.

2 Cable, empowerment och barns resurser

I detta kapitel kommer det förklaras begrepp och redogöras för olika beröringspunkter mellan Cable-metoden, empowerment hos barn och slutligen resursförstärkande arbete med barn.

2.1 Cable

Cable står för Community Action Based Learning for Empowerment och handlar om att hitta sina egna resurser (empowerment), delaktighet och ansvarstagande genom kamratstöd och gemenskap i grupp. (Helsingin Diakonissalaitos, 2018)

Den finska motsvarande verksamheten som Cable, Kaapeli (som är motsvarighet till Cable-metoden) utgår från fyra heldagsträffar under två eller tre månader och omfattar kring 25 deltagare per grupp. (Helsingin Diakonissalaitos, 2018)

Vid inledandet av en Cable-process får deltagarna en introduktion till vad Cable innebär och hur träffarnas uppbyggnad kommer se ut. Under den första gruppträffen som går under benämning "IN", funderar deltagarna över sig själva och vem de är samt vad de är bra på. Träff nummer två är "OUT" där deltagarna går igenom var de känner sig höra hemma, vilka gemenskaper deltagarna tillhör. "Exposure"-skedet anses vara det mest centrala steget inom Cable. Under Exposure-träffen ser deltagarna över vad som påverkar var och ens eget liv och välbefinnande, hinder och möjligheter. Under den träffen skall deltagarna utforska sin omgivning. Under den tredje träffen, "Action", funderar gruppmedlemmarna över hur de kan påverka sina egna liv och vilka resurser och styrkor de har för att kunna överkomma sina problem. Under den fjärde och sista träffen, "Change"-skedet, skapar deltagarna en översikt över sin empowerment och självbestämmande. Ofta förverkligas träffen i form av en gemensam aktivitet. (Helsingin Diakonissalaitos, 2017)

Cable-träffarna ämnade för vuxna är uppbyggda så att man med lite anpassning kan få formatet att passa för barn i åldern tre till fem. I den ursprungliga Cable-metodiken kan man

ha fem till åtta gruppträffar. Jag har ändå med hänsyn till barnen och för förenklandet skull valt fem träffar i form av IN- OUT- Exposure-Action-Change.

Helsingfors diakonissanstalt har utbildat både grupper och personal inom Cable sedan 2009. Beroende på gruppstorleken som kan variera efter behov kan det finnas två handledare per grupp. Vem som helst kan utbilda sig till Cable-handledare. (Helsingin Diakonissalaitos, 2017)

2.2 Empowerment

Empowerment-begreppet handlar om styrka och hur saker och ting är samt hur de kunde vara. Grunden i empowerment ligger i makt över den egna tillvaron och miljön och vad man kan påverka med denna makt. Samtidigt handlar empowerment om att kunna öka den egna makten, att finna det som stöder den egna framgången och känslan av kontroll i livet. (Page & Czuba, 1999)

Empowerment har även definierats som en process som omfattar deltagande i en grupp, kritisk reflektion och kontroll över egen omgivning, eget liv och egna resurser. Psykologer i både USA och Italien menar att empowerment kommer från att ta ett beslut eller från att få sin egen röst eller åsikt hörd eller värdelagd. (Nation , Vieno, Douglas, & Santinello, 2007, s. 212)

Från början hade empowerment en politisk anknytning och hade att göra med människors rättigheter såsom medborgarskap, sociala rättigheter samt möjlighet till påverkan i samhället. Inflytande, självbestämmande, medverkan, delaktighet och andra begrepp har inflytande på empowerment's breda begrepp. (Gullacksen A.-C. , 2016)

Empowerment används som både mål och medel, vilket innebär strävan efter eller upplevelsen av egenmakt eller en process som aktiverar individens resurser för att uppnå målet. Empowerment har lika stor betydelse för såväl individen som för gruppen och kopplas genom delaktighet och känsla av ansvar. Genom att hitta andra i liknande situation som en själv kan individen finna känslan av empowerment, eftersom en samhörighet ger möjlighet till att dela med sig av sina erfarenheter samt reflektera över den egna situationen. Förutom detta ger gruppverksamhet även en känsla av att bli sedd och hörd. Genom detta ger gruppen varje individ stöd för sin strävan till självständighet och utveckling. (Gullacksen A.-C. , 2016)

Payne (2016, s. 389) hänvisar till Rose (1990) som menar att dialog stöder deltagares känslor och livssyn i strävan till empowerment. Även handledarens roll i gruppverksamhet är viktig med avseende på att handledaren har utbildning och rätt kunskap för att stöda deltagarna i processen till empowerment. Att arbeta i grupp hjälper deltagarna att överkomma känslan av ensamhet och handledaren hjälper varje gruppmedlem i att skapa relationer gruppen emellan.

Behov av empowerment-orienterad verksamhet kan uppkomma för familjer utan några extrema levnads- eller hälsförhållanden. Behovet kan uppkomma ur bara en dålig dag då en individ behöver känna samhörighet och att det finns tillgång till stöd. (Verner, 2017)

2.3 Barns resurser

Juslins och Davidsson (2016) tar upp bland annat barns egna resurser, barnets resurser i familjen och barnets resurser i barngruppen. Då det kommer till barn och gruppverksamhet, oberoende av verksamhetsform, kan grupper erbjuda en trygg och accepterande miljö, vilket i sin tur kan stöda barnet i att placera sig själv och andra i gruppen och hur de värderar sig själva i gruppen. Barnet får genom växelverkan med andra barn både socialt stöd och tillit till sin omgivning och till relationsbyggande.

Barn utökar sina resurser och sin självbild i samspel med vuxna och andra barn och genom denna erfarenhet förbättrar det uppfattningen om sitt eget värde och sin egen betydelse. (Kinge, 2014, s. 108) När barnen är i social kontakt med varandra och bygger vänskapsrelationer lär de inte bara känna andra och bildar nätverk utan lär de även känna sig själva och hur de själva fungerar och reagerar. (Juslin & Davidsson, 2016)

Hamerslag (2013) menar att i fråga om barn och deras resursförstärkande verksamhet kommer barnens resurser både individuellt och i grupp fram på olika sätt. Deltagande i daghems- och förskoleverksamhet stärker redan barnets sociala resurser genom att verksamheterna stärker vänskapsrelationer och barnets interaktion till andra barn. Den sociala interaktionen och delaktigheten på daghem ger barnet även färdigheter för framtida interaktioner. Barnet lär sig olika samhällsnormer och hur man kan bete sig och hur man inte kan bete sig. (Hamerslag, 2013)

För att öka sina resurser krävs oftast delaktighet i någon form av verksamhet eller dialog. Hamerslag (2013) tar upp Harts (1992) teori om deltagande och att det finns fyra kriterier för att ett barn skall anses som delaktig. Barnet behöver förstå varför det skall delta, barnet

skall vara medveten om vem och varför ett beslut om dess deltagande tagits, barnet skall ha en aktiv roll i deltagandet samt skall barnet själv ta beslutet att delta efter att barnet fått all information om villkoren för deltagandet.

3 Faktorer som stöder och motverkar empowerment hos barn under skolålder

Empowerment-arbetet med barn skiljer sig från vuxnas, men metoderna man använder kan ändå påminna om varandra.

Lycka och balans ifråga om livets olika aspekter anses ofta som komponenter för ett gott liv även om människor är experter på att jämföra sig och sitt liv med andras. (Heino, Veistilä, Hännikäinen, Vauhkonen, & Kärmeniemi, 2013, s. 15) Som exempel kan man ta tidigare forskning som visade att barn och unga som känner sig utstötta eller annorlunda har större tendens till ökade stressfaktorer och upplever inte sitt psykiska välmående starkt alls till skillnad från de som är glada och positiva och känner tillhörighet i samhället. Tidigare forskning påvisar också att barn och ungas tillit till personer utanför familjen och vänskapskretsarna är låg och lägst då det kommer till auktoritetsfigurer. Ändå baserar sig ofta de kontakter vi knyter till andra på likheter i tankar och åsikter, överenskommelser och förhandlingar och respekt för varandra, få människor är villiga att knyta kontakter utan framgång. (Törrönen, et al., 2013, pp. 10-13)

Till barnets medfödda resurser hör individuella resurser och resurser som formas genom barnets möte med verkligheten, sorger samt glädjeorsakande faktorer i livet. Ett barn är beroende av resurser runt sig, till exempel familjen är en resurs, de vuxna i barnets vardag, barnets kamratrelationer och samhället runtomkring. Ett barn som är resursstarkt klarar av att använda sig av resurserna som är tillgängliga för hen. (Juslin & Davidsson, 2016, s. 29)

Ett resursstarkt barn har ofta karakteristiska drag som gott självförtroende, påvisar nyfikenhet och litar på sitt kunnande när det kommer till problemlösning. Ett resursstarkt barn vågar även be om hjälp då hen behöver det. (Juslin & Davidsson, 2016, s. 29) I följande kapitel redogör jag för de aspekter som påverkar barnens vardag och utveckling mest.

3.1 Daghemmets, förskolans och lekens roll för barnet

När det kommer till daghemmets (barn i åldern noll till fem) och förskolans (förberedande år innan den egentliga skolstarten, ålder sex till sju) roll i relation till barnens mående och

empowerment har personalen på anstalterna möjlighet att ingripa genom att bland annat identifiera då barn lider av föräldrarnas svårigheter. Efter att personalen identifierat oroligt beteende kan de diskutera om familjens svårigheter med både barnet och föräldrarna och samarbeta med familjen för att förbättra situationen samt att se till att barnet har det bra på daghemmet eller förskolan. Personalen har skyldighet att respektera familjen och visa omsorg men också kunna se då barnet är i risk för eller far illa och behovet för socialtjänstens ingripande uppkommer. Mångprofessionellt arbete gynnar alltid även barnets välmående. (Socialstyrelsen i Sverige, 2014, s. 7)

Ifall ett barn har det svårt hemma blir relationerna i daghems- och förskolemiljön ytterst betydelsefulla. Även andra vuxna utanför familjen kan bli källor av positiva upplevelser, trygghet och bekräftelse. (Socialstyrelsen i Sverige, 2014, ss. 11-12) Till barnens välmående hör även att knyta kontakter till jämnåriga, att få vänner och lekkamrater. (Nation , Vieno, Douglas, & Santinello, 2007) Genom lek tar barnet kontroll över sin omvärld samt bearbetar vad som händer omkring hen. I leken kan barnet hitta förståelse om både omvärlden och sig själv, barnet utvecklas socialt och känslomässigt och dessutom utövas barnens motoriska och intellektuella aspekter. Leken är ett viktigt medel för lärande och således är det svårt att skilja på leken och lärandet. (Rosenholm, 2016)

Även om leken är viktig och skapar sociala nätverk och kompisrelationer för barnen kan en del av den nya samvaron vara rakt negativ i avseende till barnets utveckling eller ge dåligt inflytande till barnet. Till exempel kan det ske att något barn utövar makt över något annat barn och strunta i andra barns välmående och välfärd för att gynna egna intensioner. Vissa barn kan råka ut för denna maktutövning utan att vara medvetna eller utan eget initiativ. (Bygdeson-Larsson, 2010)

Under barnets småbarnstid, innan barnet börjar på förskolan, är det mycket som händer i barnets utveckling. Inte minst i hjärnan som utvecklas snabbt men också utvecklingsmässigt är småbarnstiden en sårbar tid för barnet. Till fråga kommer bland annat barnets anknytning fram, om barnet fått en trygg anknytning eller en osäker anknytning hemma och hur barnets anknytning påverkar starten på daghemmet. (Rosenholm, 2016)

3.2 Empowerment och mobbning

Empowerment har definierats som en process som omfattar deltagande i en grupp, kritisk reflektion och kontroll över egen omgivning, eget liv och egna resurser. Definitionen av mobbning kan till exempel framföras som en obalans av makt som inbegriper bråk mellan

barn med liknande fysiska och psykiska aspekter. (Nation , Vieno, Douglas, & Santinello, 2007, s. 212) Mobbning kan alltså inte karakteriseras som konflikter eller fall av retande här och där utan handlar om ett mer fortlöpande förlopp av ohygglighet mellan mobbaren och den mobbade. En teori om mobbning är att det bildas grupper som plågar en eller flera individer, likasinnade mot de eller den som är annorlunda eller svagare. Med denna tanke är alltså mobbaren eller mobbarna starkare än den eller de mobbade, oberoende handlar det om ojämlikhet. Denna ojämlikhet kan handla om ålder, utseende, hurdan roll man har i en grupp eller andra egenskaper. (Rosenholm, 2016, s. 12)

Genomgångar av litteratur om mobbning tyder klart på att vissa aspekter i barns relationer med föräldrarna, kamrater och personal kan ha antingen positiv eller negativ inverkan på barns empowerment. Dessa aspekter i relationen kan bli associerade med ökad risk för att inblandas i mobbning. (Nation , Vieno, Douglas, & Santinello, 2007, ss. 212-213)

Barn kan själva redan i tre års ålder berätta om mobbning i sin barngrupp. Mobbning, även bland småbarn, syns genom både fysiskt och psykiskt samt verbalt våld. Barn som blir mobbade kan till och med börja uppvisa fysiska symptom till följd av den häftiga psykiska belastningen. Mobbningen kan bli bistående och orsaka svårigheter i olika skeden av livet, till exempel depression eller ångest. (Juslin & Davidsson, 2016)

Flera forskningar har påvisat samband mellan mobbning och marginalisering, detta skulle betyda att mobbning verkligen är en stor risk för goda uppväxt och utvecklingsförhållanden för barn och ungdomar. Mobbning påverkar barn och unga starkt negativt då det kommer till psykisk hälsa. Redan på daghem då det talas om mobbning kan man plocka ut barn som hamnat i en ond cirkel till följd av negativ växelverkan. Då ett barn hamnar i denna cirkel är det svårt att ta sig ut ur den. Med tiden kommer barnet att börja värdera sig i dåligt ljus, barnet får en negativ bild om både sig själv och andra. När barnet blir uteslutet ur gruppen utvecklas inte de sociala färdigheterna hos barnet, även kan det som en följd av mobbning uppkomma ångest, social ångest samt ensamhet hos barnet. Förutom dessa är även en dålig självkänsla, negativ jag bild och självdestruktiva tankar en möjlighet. (Rosenholm, 2016)

Sedan 2010 efter att Folkhälsan och Mannerheims barnskyddsförbund publicerade en forskning i mobbning på daghem följde en manual med instruktioner för hur daghemmen skulle bygga upp en individuell plan i mobbningsförebyggande syfte. Manualen används även i finskspråkig småbarnsfostran för att göra upp mobbningsförebyggande planer då det kommer till barngrupper. Både forskningen och manualen är delar av projektet *Daghem utan mobbning* som Folkhälsan genomförde mellan 2011 och 2016. Förutom till exempel detta

projekt ordnas de utbildningar för dem som arbetar med småbarnspedagogik i grupper för att pedagogerna skall kunna identifiera och handskas med mobbning. För småbarn (barn i åldern 1-3) finns det material för förebyggande arbete mot mobbning som går under namnet Start. Stegvis eller Stegen är riktat till fyra åringar och uppåt. Säg hej o le och Kompisväskan är även kampanjer som tillför Folkhälsans projekt. (Rosenholm, 2016)

Kompisväskan till exempel omfattar material som har som syfte att motivera och inspirera mobbningsförebyggande arbete med småbarn. Kompisväskan är en del av projektet Daghem utan mobbning. I Kompisväskan kan man hitta ett teorihäfte, ett häfte med övningar om barns rättigheter (Barnkonventionen på dagis), reflektionskort för pedagoger och föräldrar, Chilla-material för avslappning och beröring samt en guide för övningar och lekar om känslor med kompismonstren. (Folkhälsan, 2019) När det kommer till känslokontroll finns det material utanför Kompisväskan också. Till exempel FHille som också är utvecklat av Folkhälsan, är ett program riktat till 4-5-åringar och barnens föräldrar. Det är viktigt att föräldrarna frågar om barnets mående och diskuterar känslor som kommer upp. Att föräldern tar hänsyn till barnets känslor hjälper barnet att kontrollera och förstå sig på sina gena känslor. (Folkhälsan, 2018)

Manualen för mobbningsförebyggande arbete inom småbarnspedagogik skall innehålla information om mobbning och vad lagen och den nationella planen för småbarnsfostran säger om barnens rättigheter till trygg dagvård och vad daghemmet har för syn på vad mobbning är och innebär. I manualen skall man även kunna läsa om hur man känner igen mobbning och hur man lägger märke till den, hur man förebygger och ingriper i mobbning, hur man samarbetar med föräldrarna samt hur daghemmet dokumenterar, utvärderar och uppdaterar planen. (Rosenholm, 2016)

Förebyggande verksamhetsplaner för mobbning finns inte, en närvarande och aktiv pedagog och närvaro i barnens lek borde räcka för minimerandet av mobbning. (Rosenholm, 2016) Alla kan naturligtvis inte vara vänner och vissa relationer kan bli inflammerade även bland småbarn. Inflammationen kan synas hos barnen i form av rädsla, tvekan, sorg, ilska eller i form av hånande av varandra. (Nation , Vieno, Douglas, & Santinello, 2007)

3.3 Omgivning, anknytning och hälsa

I detta underkapitel kommer jag att ta upp faktorer som påverkar barnets hälsa samt vilken roll anknytningen har för barnet och barnets välmående samt resurser. För en trygg anknytning mellan förälder och barn kräver barnet en känsla av att vara värdefullt, att barnet

har god omvårdnad och tillsyn och att speciellt den primära vårdnadshavaren som anknytningsperson mår bra och har god hälsa. Ovannämnda faktorer och det att föräldern finns till vid behov för barnet har bevisats som en viktig skyddsfaktor mot hälsoproblem och barns utsatthet. (Socialstyrelsen i Sverige, 2014, s. 39) (Hautamäki, 2014, s. 12)

Även om anknytningen är en av de viktigaste komponenterna för barnets välfärd måste anknytningen inte vara till den biologiska föräldern. Utgångspunkten för tidig anknytning ligger i att en vuxen tar sig an ansvaret över barnet och dess välfärd, barnet däremot skall bekräfta denna position. (Juslin & Davidsson, 2016, ss. 29-37) Genom att till exempel kartlägga barnets omgivning via olika former av konst (till exempel teckning eller släkträd) kan man med barnet fundera vem som är viktigast för barnet och vem barnet har runtomkring sig. Genom denna kartläggning kan man gå vidare och utforska vad barnet tänker på och känner, till exempel om sina hemförhållanden och kompisrelationer. Genom skapandet och konst kan barn även använda sig av olika sinnen vilket bidrar till att pedagogen bättre kan förstå barnets tankegång. Barn kan berätta, visa eller skapa ljud för att informera den vuxna om olika känslor som väcks i olika situationer. Det kan även hända att barnet kan behöva handledning om barnet är osäkert hur barnet skall förmedla sina känslor och få dem förstådda. (Aspeflo, 2012)

Barn som inte får tillräcklig hänsyn och inte bemöts enligt sina känslomässiga behov kan utveckla ett undvikande beteende eller otrygg anknytning vilket i sin tur kan leda till att barnet utvecklar psykologiska och psykiatriska symtom. (Socialstyrelsen i Sverige, 2014) Inte bara otrygg anknytning kan ha negativ påverkan på hjärnan. Ifall föräldern inte tar emot barnet då barnet behöver och söker närhet samt tröst eller om föräldern försummar barnet genom till exempel kommunikationsbrister, minimal artikulatjonskontakt eller spenderar för lite tid med barnet blir slutresultatet ofta en otrygg anknytning till föräldern eller föräldrarna. I och med detta kan barnet verka självständigt och duktigt men barnet kommer inte heller att söka sig till denna förälder vid relevanta och nödvändiga tillfällen. (Socialstyrelsen i Sverige, 2014, s. 39)

Förutom otrygg anknytning kan barnet lida av desorganiserad anknytning, vilket egentligen innebär att interaktionen mellan barnet och den vuxna främst bygger på rädsla. Den vuxna uppmärksammar inte barnet, det förekommer inga fortlöpande sammanhang och ingen förutsägbarhet, anknytningspersonen väcker också rädsla inom barnet. Fysiskt våld påverkar barnet precis lika mycket som psykisk våldsamhet och båda leder till att barnet utvecklar desorganiserad anknytning. (Socialstyrelsen i Sverige, 2014, s. 40) (Lohi, 2014)

Passiva och utagerande barn kan ha bakgrund i en omvårdnad som getts tidvis och har blivit passiva eller utagerande för att de antingen stängt av sitt anknytningsystem, eller raka motsatsen har de igång systemet hela tiden. (Socialstyrelsen i Sverige, 2014, s. 40) Speciellt för de alldeles minsta barnen uttrycks psykisk ohälsa genom till exempel problematik med mat och sömn, orolighet som till exempel skrikighet eller total passivitet samt känslomässiga regleringssvårigheter. Även fysiska faktorer kan påverka småbarn om de har psykisk ohälsa, så som tillväxt och utveckling. Symtomen påminner ofta om vanliga kroppsliga utmaningar och är således svåra att urskilja men växlar om med tiden och börjar visa sig som relationsproblem. (Bergström, 2015, ss. 3-4)

Relationsproblemen uttrycker sig som trots, konflikter och svartsjuka över syskonen samt ängslighet och separation från föräldrarna blir problematiskt. För övrigt kan det förekomma svårigheter i anpassning, blygsel, väldigt hög eller väldigt låg aktivitetsnivå, ständig rädsla eller svårigheter med vänskapsrelationer. (Bergström, 2015, ss. 3-4)

Bistående trotsproblem hos barn i förskoleålder kan uppvisa aggressivt beteende mot både vuxna som jämnåriga och detta hindrar trivseln och utvecklingen för både det trotsiga barnet som de andra på förskolan. Anpassningsproblematik till nya eller svåra situationer som till exempel separation från förälder eller sjukdom hos förälder, förlust av någon närstående eller ny förskola kan leda till att föräldrar vill ta kontakt med till exempel rådgivning. (Bergström, 2015, ss. 3-4)

Barns sociala klimat och formandet av en trygg omgivning är grunden för barns välmående. Då barn navigerar i sin egen värld och sitt eget nätverk är fokuset förenligt med relativ empowerment, eftersom relationsbildning är nätverksförändring. När barn samarbetar mot ett mål uppbygger de nätverk som stöder identifieringen av stödande faktorer och utmanade faktorer. När barn utvidgar sina nätverk utvidgar de också sitt sociala kapital och ökar sin förståelse och uppskattning för mångsidighet. (Day Langhout, Collins, & Ellison, 2014, ss. 370-371)

Att barnet klarar av växelverkan med andra och klarar av att vara bland andra människor är en del av begreppet social utveckling. Genom växelverkan och handlingen i positiva sociala sammanhang skall problemlösning i vardagliga situationer inte orsaka problem för barnet och de personliga målen skall kunna uppnås utan större motstridigheter. Den sociala utvecklingens grunder får barnet hemifrån och då blir föräldrarna de primära förebilderna. Barnets sociala värld utvidgas i växelverkan med kompisar då barnet använder det den lärt

sig hemifrån. Kompisgrupperna så som tillexempel på dagis, grannbarn eller kompisar från möjliga hobbyer lär även barnet olika regler i växelverkan och så kallade ”spelregler” då det kommer till umgänge. (Rosenholm, 2016)

Närstående vuxnas omsorg om barnet är en avgörande komponent i barnets liv, utan vuxna som tar hand om barnet klarar sig inte barnet och utvecklingen sker inte som den skall. Stabila och positiva familjerelationer samt ett funktionellt nätverk ger barnet resurser i form av trygghet, kärlek och bekräftelse samt ger dessa vuxna barnet förutsättningarna för en sund och fungerande barndom. Varje barn behöver en vuxen som ser till barnet och barnets bästa. (Juslin & Davidsson, 2016, ss. 29-37)

Småbarn är beroende av det de har runt sig och sina kontakter till människorna runt dem. Deras hjärnor utvecklas snabbt och vittgående och därför bidrar föräldrarnas omsorg och lyhördhet till struktureringen av barnets utveckling. Föräldrar och syskon är i första hand de som utgör ett litet barns psykologiska miljö, men alltefter att barnet växer kommer även släktingar, pedagoger, kamrater och andra vuxna in i bilden. Därför är det viktigt att komma ihåg att kvaliteten i alla relationer i barnets liv har konsekvenser för hur barnet utvecklas, både på kort sikt och lång sikt. (Socialstyrelsen i Sverige, 2014, s. 2)

Den gemensamma tiden mellan föräldrar och barn skattas som en av de viktigaste komponenterna i familjens välmående. (Laitinen, 2016, s. 17) Välmående föräldrar bidrar till välmående barn vilket i sin tur skapar en välmående familj. (Kause, 2018)

3.4 Grupperns dynamik i arbete med barn

Kamratstöd som källa för empowerment förverkligas genom kamratgruppsverksamhet, kamratstödsverksamhet samt genom ens stödperson eller sponsor. (Mikkonen, 2011)

När det kommer till hur diverse stödgrupper är uppbyggda är starka påverkande faktorer gruppens storlek och mängden personer på plats eftersom ju större gruppen blir desto fler människokontakter i interaktion finns det. En ökad mängd deltagare påverkar interaktionen och det påverkar grupparbete betydligt. (Järvilehto & Kiiski, 2009, s. 37)

Enligt Hamerslags (2013) forskning i barns delaktighet och deltagande känner barn att vuxna bestämmer och styr för mycket i barnens liv, att de endast kan påverka små saker i sin vardag. Det finns olika modeller för hur man identifierar barns delaktighet men de alla indikerar en vuxens handledning. Barnen måste känna att de blir hörda, att de får uppmuntran till att

uttrycka sig, att deras synpunkter tas hänsyn till, att de får vara med om att fatta beslut och att de är lika makt och är lika ansvarsfulla för beslut som görs. Det är alltså handledarnas och föräldrarnas plikt att handleda barnen till empowerment och delaktighet. (Hammerslag, 2013)

Att vara i grupp ger barn en möjlighet till att lära sig samspel, samvaro och växelverkan med andra. I varje barngrupp bildas egen gruppkultur där det bildas olika mönster för hur lekar skall lekas, var lekarna äger rum, hur rollerna skall fördelas och hur samspelet fungerar. I alla grupper så även i barngrupper, uppkommer normer som styr samspelet, barnen grupperar sig utan handledning av en vuxen i ålder, kön, intresseområden eller plats. En stor betydelse i växelverkan är upplevelsen av status och position i gruppen, hur de värderar sig själva och andra barn. Barnet lär sig tillit och bygga relationer och får socialt stöd då barnet samverkar med andra barn. Empatiförmågan och respekt för andra och deras åsikter byggs upp av att barnet är tillsammans med andra barn. (Juslin & Davidsson, 2016)

Vänskap, som är en viktig bas i barns sociala samvaro, handlar om gemensam förståelse och empati mellan individer. Genom vännerna lär sig barnet om sig själv och sina sätt samtidigt som barnet kan dra slutsatsen att hen är en person. (Juslin & Davidsson, 2016) ”Barnet behöver lära sig de sociala koderna och utveckla ett så kallat socialt gehör och utveckla en förmåga att individuellt prägla sociala relationer.” (Juslin & Davidsson, 2016)

3.5 Stöd och arbetssätt för resursförstärkning

Empowerment-processen i uppföljning via gjorda studier har påvisat att stöd från närstående är avgörande för framgång. (Gullacksen, 2010) Det finns olika former av stöd under en empowerment-process. Dessa är praktiskt stöd, moraliskt stöd, emotionellt stöd och funktionellt stöd. Stöden omfattar till exempel stöd i vardagliga situationer, information, frågor och hjälp i problemlösning. Känslan av att bli respekterad och känna sig förstådd av personer i omgivningen, att få bekräftelse och få upptäcka sig själv som person. Att hitta ett så kallat mentorskap, en person som fungerar som informationskälla, vägledare eller till och med förebild kan hjälpa till att orka och hållas på rätt spår mot empowerment. Olika stödgrupper kan fungera som denna ”mentor”. (Gullacksen, 2010, ss. 54-55) Instrumentalt stöd fungerar ofta i form av ekonomiska bidrag. (Kylmänen, 2014)

För att arbeta på ett resursförstärkande sätt med barn måste man kunna se barnet som en unik, aktiv och kompetent individ som har, och således kan utveckla, sina egna resurser. Att

se barnet så här betyder att man har tillit till barnets kunnande. Men denna tillit och positiva syn får inte leda till att den vuxna har för höga förväntningar på barnet, utan måste kunna ha realistiska förväntningar på barnets självständighet och ansvarstagande i avseende till barnets ålder. Även om barnet påvisar delaktighet och god framgång i det barnet gör får den vuxna inte glömma att barnet ändå har behov av skydd, trygghet, omvårdnad och kärlek, att barnet är sårbart. (Juslin & Davidsson, 2016, s. 73)

Resursförstärkande arbetssätt med barn betyder också att barnet skall stödas enligt barnets behov så barnet får bekräftelse och har möjlighet till att bevara och öka sin kompetens och kan utvecklas, lära sig och handla strategiskt i olika situationer. (Juslin & Davidsson, 2016, s. 73) Därför måste man kontinuerligt bedöma behoven och riskerna samt kartlägga resurserna i samband med en positiv attityd till barnet utvecklingsmöjligheter för att nå bästa möjliga sätt att jobba resursförstärkande. (Juslin & Davidsson, 2016, s. 74)

Exempel på konkreta arbetssätt som stöder barnets empowerment är att barnet får skapa själv. Med detta menas konst i olika former, till exempel målning. Barnet som behöver stärka sina resurser eller underlätta sin vardag kan dra stor nytta av användning av bilder. På många daghem används till exempel bildtavlor över hur dagen är uppbyggd. Som exempel kan första bilden vara en smörgås och ett glas vilket betyder morgonmål, nästa bild är händer som tvättas och den tredje ett barn som leker med en leksak. Detta hjälper barnet att visualisera vad som skall ske till näst. Att låta barnen använda sina sinnen gör olika aktiviteter mer attraktiva. (Aspeflo, 2012)

Barnen behöver få olika intryck genom användning av sina sinnen. De vuxna kan handleda barnen till detta genom till exempel konst som bidrar till visuella intryck, utflykter till naturen för att stöda visuellt, auditivt samt känselmässiga intryck eller användning av smaksinnet genom till exempel smakprov utan att se vad barnet smakar på. Ofta relaterar man till tidigare erfarenhet då man handleds till olika intryck. Till exempel kan en viss lukt eller smak påminna om något visst ställe eller en viss person i barnets liv. (Holm Persson & Larsdotter, 2016)

Viktigast är ändå att komma ihåg att jobba tillsammans med barnet, gå igenom barnets livssituation tillsammans med barnet och diskutera med barnet, barnet skall få vara medvetet om sina egna resurser och vilka risker som finns runt barnet samt vad barnet kan behöva utveckla. Barnet skall i hänsyn till åldern och utveckling få vara delaktigt i vilka oroämnen

som finns över barnet, så får barnet bekräftelse över sina upplevelser och barnet får känslan av att någon bryr sig och tar barnet i hänsyn. Genom att få delta i diskussioner om sig själv och kunna sätta ord på hur barnet själv ser på sitt liv och sin livssituation stärks även självbilden samt blir utmaningarna och förutsättningarna realistiska och klara. Att vara ärlig, öppen och sensitiv ger goda resultat i resursförstärkande arbete. (Juslin & Davidsson, 2016, s. 76)

När det kommer till att engagera grupper till deltagande och förändringsinriktat tänkande kan man använda sig av olika spel och lekar. Dessa används även i vuxnas arbetsliv under olika konferenser och möten bland annat för att stärka vi-andan och gemenskapen. När det kommer till att väcka nya tankebanor och stärka gemenskapen måste man komma ihåg att inte konstant använda sig av gamla vanliga modeller eller frågor utan sträva till att komma på något nytt och inspirerande som väcker deltagarnas intresse och lyhördhet. (Byréus, 2012, s. 11)

3.6 Stödverksamhet utanför dagvården

Stödformer för barn och familjer utanför daghemsverksamhet är socialtjänsten (barnskyddet, virtuella chattar, familjearbetare), hälso- och sjukvård (mödrarådgivning eller familjerådgivning, läkare, psykiatriska polikliniken), och privata sektorns aktörer (MML, Folkhälsan, Ensi- ja turvakotien liitto) samt församlingar på olika sätt (familjerådgivning, Cable- grupper, diakoniarbete). (Socialstyrelsen i Sverige, 2014, ss. 41-44) (MML, 2018)

Dessutom finns det en hel del privata aktörer som även jobbar för bar och familjers välmående. Ena av dessa är Förbundet för barnkulturcenter i Finland. Kulturcentren ligger runtom i landet, de är öppna familjeverksamheter och har som syfte att engagera familjer genom kultur och konst, stärka gemenskapskänslan, erbjuda stöd och arbeta i förebyggande syfte. (Förbundet för barnkulturcenter i Finland, 2016)

Sociala kontakter och goda kunskaper i hurdan serviceutbud det egna lokalsamhället erbjuder ger en bra start till att själv kunna påverka sin vardag och sitt eller sin familjs mående. (MML, 2018) Det är viktigt att familjer och barn är medvetna om att det finns tillgängligt stöd även utanför dagvården eller empowerment-orienterat arbete genom Cable-modellen så familjerna får den stöd just de behöver.

3.7 Familjeförhållanden

Osäkerhet över barnets beteende och behov är vanligt. Speciellt föräldrar som själva är i en krissituation i livet eller bara har svåra livsomständigheter kan behöva stöd i föräldraskapet. (Bergström, 2015) Barnens problem och föräldrarnas problem är länkade och således kan behandlingen måsta fokusera på relationen mellan dem. Just på grund av detta är det inte alltid möjligt eller lämpligt att skilja mellan deras problem. (Bergström, 2015)

Familjer och deras situationer ser olika ut beroende på hurdana svårigheter familjen kämpar med. Även om varje familj är unik kan det finnas många gemensamma faktorer familjer emellan. För barnet kan svårigheter och stridigheter hemma betyda att kamratrelationerna kan lida om barnet oroar sig för situationen där hemma. (Socialstyrelsen i Sverige, 2014, s. 9) Alla familjer ser olika ut, är olika upplagda och kan vara svåra för barnen att förstå sig på. Den vanligaste familjeuppsättningen ännu idag är kärnfamiljen, det vill säga mamma, pappa och barn. Det har dock blivit vanligt med nya uppsättningar av familjer så som ombildade familjer, familjer mer än ensamstående förälder, adoptivfamiljer, regnbågsfamiljer (mamma och mamma, pappa och pappa eller både och), mångkulturella familjer och stöd- eller fosterfamiljer. (Juslin & Davidsson, 2016, s. 35)

När det kommer till familjen och barnets välmående eller psykiska hälsa påverkar psykosociala livsomständigheter. Detta innebär separation mellan föräldrarna, bristande ekonomi, ohälsa, dåligt socialt nätverk samt vårdnadstvister om barnet som även orsakar att föräldrarna kanske inte orkar eller har tid för sitt barn. Barnets viktigaste anknytningar redan i tidig ålder är föräldrarna och då detta rubbas påverkas barnet psykologiskt. Till exempel negativa mönster i samspel, osakliga eller felställda krav eller brister i övervakningen och beaktande av barnet. (Bergström, 2015, s. 7)

I samband med barnets utveckling och tillväxt ändras även föräldrarnas vardag. Då barnet börjar gå ökar den fysiska aktiviteten och barnen börjar utforska sin omgivning och prova sina gränser. Genom denna aktivitet och utforskning börjar barnet överblicka sig själv i jämförelse till andra, omvärlden utvidgas och således ökar även kraven på barnet. Föräldrarnas roll blir att handleda och diskutera med barnet genom förändringar och framsteg. Det är viktigt för barnet att få glädjas över dessa framsteg tillsammans med föräldern eller den vuxna men också få uppmuntran att prova om vid misslyckanden och tröst vid sorg. (Juslin & Davidsson, 2016, s. 35) Resurser överförs effektivast från föräldrar

till barn om familjen är funktionell, uppmuntrande och kärleksfull. (Juslin & Davidsson, 2016, s. 37)

4 Arbetsprocess

Arbetets teoretiska del ger en överblick över vilka faktorer som påverkar barns empowerment samt hur man kan jobba resursförstärkande med barn. Utifrån detta har jag valt att utforma produkten i form av en broschyr. Tanken bakom detta är att den skall vara enkel att ta fram som ett idégivande redskap för pedagoger och Cable-gruppledare eller andra vuxna som handleder barn i någon form av empowerment-inriktad verksamhet.

Ur broschyren framgår hurdan verksamhet som kan stöda barns empowerment och det finns korta förklaringar till varje steg eller träff, beroende på hur den enskilda vuxna väljer att lägga upp barnens träffar eller verksamhet. Konkreta idéer ingår även i broschyrens upplägg.

Jag valde att läsa in mig på ämnet och skriva på teoridelen innan jag började bygga upp produkten. Produkten har med andra ord utvecklats utifrån denna litteratur. Litteraturen i teoridelen omfattar vetenskaplig litteratur som hittats med hjälp av sökorden för detta arbete, det vill säga Cable, empowerment, resursförstärkande och barn.

4.1 Litteratursökning

I planeringen fick jag många bra idéer från gruppen jag till en början arbetat med inom detta ämne. Vi bestämde ämnesval, avgränsade arbetet och delade upp arbetet mellan gruppmedlemmarna. Efter att jag gjort beslutet att fortsätta arbeta med min del av gruppens arbete på egen hand, började jag leta efter litteratur med fokus enbart på barns empowerment och resursförstärkande arbete med barn. I början gick största delen av tiden till litteratursökning och eftersom det inte direkt fanns källor till hur man arbetar inom Cable-metoden med barn, var det inte lätt att hitta relevanta källor som passade inom ramen för mitt ämnesval. Jag bekantade mig med vad de akademiska biblioteken i universitetskvartret i Åbo hade att erbjuda samt undersökte vad som fanns tillgängligt på internet. Jag hittade en hel del om ensamstående föräldrar och deras stödformer, bidrag och statistik över till exempel olika familjetyper. I sökningen kom det också upp mycket om tvåförälders familjer, föräldrars välmående samt problematik hos barnen.

Till den teoretiska delen av mitt arbete och till produkten behövde jag hitta litteratur om empowerment och barn, vilket visade sig vara utmanande. Jag fann dock att det fanns

information och undersökningar om till exempel barn och deras resurser, delaktighet och resursförstärkande medel i arbete med barn. Jag använde mig huvudsakligen av sökmotorn Google och Google Scholar samt YH Novias biblioteks sidor för att hitta rätt litteratur och annan väsentlig information. Det kom upp mycket om bokstavs barn och deras behov, om utmattade föräldrar eller regnbågsfamiljer. Fastän många källor var intressanta kunde de sällan användas för examensarbetet. Det jag lade märke till på Google var att ofta då man skrev ”barn” och ”empowerment” i samma sökruta kom det ofta fram andra examensarbeten eller kandidatavhandlingar. På Google Scholar kom det upp om barn med funktionshinder eller handikapp.

All tidigare forskning inom Cable och empowerment handla om vuxna och hur de med hjälp av kamratstöd kunde hitta sina styrkor och bearbeta hur de kunde använda dessa styrkor till att orka bättre i sin vardag. Det kom upp mycket information om olika former av stöd för alla olika människor i behov av verksamhetsformer som stöder empowerment, men inget som handlade specifikt om barns empowerment. Efter att jag utökade sökningen till begrepp som *resurser* och *resursförstärkning* ifråga om barns behov till gruppverksamhet underlättade det arbetet en hel del.

Övningarna är utarbetade utifrån min egen erfarenhet samt från verksamheter i olika föreningar och anstalter som jobbar med barnvård och deras övningar som stöder och gynnar barn och barnets känsla av empowerment och barnets resurser. Exempel på sådana föreningar eller anstalter är Folkhälsan samt Förbundet för barnkulturcenter i Finland som jag även nämnt i teoridelen. Jag började med att sätta mig in i vad Cable innebär och hur den används, både internationellt och i Finland. Jag valde empowerment-inriktat arbete med barn då jag skall få behörighet som barntädgårdslärare.

Jag har i enlighet med bland annat Juslin och Davidssons bok (2016) och egen erfarenhet valt att lägga upp träffarna för barnen enligt följande, men i förenklad form:

Steg 1: Bekantskap med varandra och introduktion

Steg 2: Reflektion över vad som är viktigt i varje barns liv (icke- materiella element) samt tankar kring/bekantskap med egna styrkor

Steg 3: Vart hör jag och vad eller vem har jag runtomkring mig?

Steg 4: Observation och åter uppgivning, upptäcktsfärd

Steg 5: Projekt, att skapa eller arbeta tillsammans med gruppen (förändra, förnya, förbättra).

Planeringen av produkten är baserad på den litteratur jag bekantat mig med i teoridelen. Eftersom min tanke var att produkten skulle vara enkel att använda, valde jag att lägga upp den tillsammans med en förklaring över stegen från Cable- metoden varefter jag mer ingående och med konkreta exempel av verksamheten tar upp stegen igen i kronologisk ordning från steg 1 till steg 5. Slutligen valde jag att lägga upp stegen ännu en gång men med förklaringar på vad eller vilka tankar stegen skall väcka samt vad stegen och träffarna för det specifika steget skall innehålla (se bilaga).

Jag har arbetat med olika begrepp och alla begrepp har jag försökt hitta information till med tyngdpunkt på barn. Exempel på dessa begrepp är nyckelorden för detta examensarbete samt delaktighet, interaktion, främjande, social interaktion, anknytning, hälsa och behov. Dessa begrepp har jag kombinerat på olika sätt för att hitta litteratur och forskningar på olika sökmotorer. Källor jag hittat, oberoende om jag slutligen använt mig av dem eller ej, har varit på svenska, finska, engelska och norska. De källor jag har använt på just dessa språk är för att jag antingen behärskar dem eller för att det funnits passande information i dem.

Då det kommer till att hitta rätt källor som är väsentliga för mitt examensarbete har svårighetsgraden för åtkomlighet varierat. Vissa källor som kunde ha passat perfekt för mitt examensarbete kunde ibland vara avgiftsbelagda eller åtkomliga endast med en viss fakultets eller förenings inloggningskoder. Jag valde att inte ta några större åtgärder i sådana fall utan försökte hitta liknande lättåtkomliga källor istället.

4.2 Utvecklandet av produkten

Produkten skall rymmas på en A4 eftersom den skall vara så lätt som möjligt att överskåda vid behov. Produkten är uppbyggd i enlighet med hur Cable-träffarna kan se ut, beroende på vem som ordnar och planerar dem. Jag valde att använda mig av fem steg för att göra det enkelt för barnen, både tidsmässigt och för att underlätta barnens förståelse av programmet.

Färgvalet för produkten (cirkeln med de olika faserna och rutorna längst ner på sidan) skulle se estetiskt bra ut och vara tilldragande för såväl pedagoger, barn och andra vuxna. Jag valde även att lägga upp cirkeln med de olika faserna för att läsaren skall få se uppbyggnaden av träffarna. Jag ville lägga till de färggranna rutorna för att kortfattat förklara vad man skall tänka på i de olika faserna. Den största rutan med faserna och konkreta exempel på verksamhet man kan utföra med barnen kom från att ge idéer för pedagogerna att jobba med.

Pedagogerna skall ändå själva också kunna utveckla och hitta på passande övningar för barnen. Hela idén med upplägget av produkten är att det skall vara lätt att ta fram broschyren och få idéer för resursförstärkande och empowerment-orienterad verksamhet.

4.3 Etiska ställningstaganden och tillförlitlighet

Etik handlar om normer då det kommer till vad som är rätt och vad som är fel gällande mänskliga handlingar. (Akademin för ekonomi, samhälle och teknik, 2012) När det kommer till att förhålla sig etiskt till barn och verksamhet med barn bör man alltid ta i beaktande barnets bästa i alla aspekter. (ETENE, 2013)

Avgränsningen för arbetet är empowerment i arbete med barn före skolålder, vilket innebär att se på barnets bästa från barnets synvinkel. Vad barnet behöver för en god och sund utveckling och barndom måste beaktas. Genom arbetets gång har jag velat ta upp faktorer som påverkar barnets liv samt utveckling i avseende till en god utveckling för barnet samt för stärkandet av barnets egna resurser. I och med att många barn idag växer upp med varierande skyddsnät blir det extra viktigt att se på det empowerment-orienterade arbetet från barnets synvinkel då man måste ta i beaktande brister som kan uppkomma i barnets vardag och som kan rubba barnets sunda utveckling och uppväxt.

Då man påbörjar ett forskningsprojekt är det viktigt att fundera över hur man beaktar avgränsningen. (Nyberg, 1999) I detta examensarbete till exempel måste jag se till att inte gå in på alltför snäv synvinkel genom att till exempel avgränsa för mycket, eftersom det kunde ha lett till att jag lättare kunde ha fastnat för detaljer i arbetet istället för att se helheten. Jag kunde inte heller låta arbetet ha för bred synvinkel eftersom arbetet då aldrig skulle ha blivit för omfattande. Givetvis ger ämnesvalet möjlighet till forskning i många olika aspekter men eftersom jag var intresserad av konkreta exempel då det kommer till empowerment-inriktat arbete med barn i åldern 3-5 var det där jag fick dra gränsen och fundera etiskt på barnens behov före barnen når skolåldern.

När det kommer till forskningsetik har jag beaktat frågeställningarna för att arbetet skall vara till nytta och hur de gynnar slutresultatet, det vill säga produkten. Informationen i arbetet är baserad på litterära källor och annan relevant forskning och information i avseende till ämnesvalet. Jag har även skrivit arbetet med avsikt att underlätta inte bara pedagogers arbete med barn, utan även familjer som kan vara i utsatta situationer.

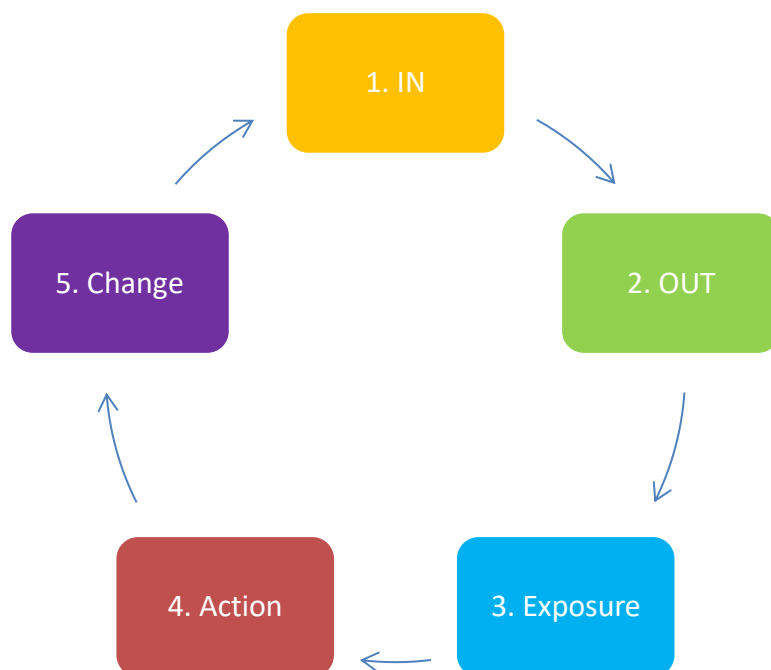
I alla forskningsarbeten är det viktigt att forskningen är trovärdig och det kan man påvisa genom beskrivning av forskningens genomföring samt att syftet och frågeställningarna har besvarats. (Specialpedagogiska institutionen, 2016) I enlighet med detta har jag jobbat samt försökt välja relevant litteratur för detta examensarbete. För att hitta den mest relevanta litteraturen har jag bekantat mig med flera olika böckers litteraturförteckningar samt innehållsförteckningar och försökt läsa igenom de kapitel jag tror jag kan dra nytta av i min produkt.

Jag har försökt söka litteratur som främst är aktuellt för det inhemska samhället och syn på barnets välfärd men kort även skrivit om utländska teorier om bland annat barnfostran och anknytning. Litteratur som är tillgängligt på svenska är till stor del från Sverige, men deras syn på barn och vad barn behöver påminner om den i Finland och därför tyckte jag att litteraturen och källorna från Sverige var ändamålsenliga för mitt examensarbete.

5 Resultat- modell för empowerment inriktat arbete med barn

Med produkten vill jag ge ett redskap åt pedagogerna som jobbar med barn under skolåldern att hjälpa de barn som behöver stöd i att utveckla sina resurser och lära sig använda sig av sina resurser. Den teoretiska delen har jag lagt upp som en bakgrund för varför barn kan behöva hjälp och stöd samt vilka faktorer som påverkar barnets empowerment och utveckling.

Jag har tagit upp det viktigaste till vad angår barnens vardag och vad som påverkar barnens utveckling samt kopplat detta till barnens resursförstärkning. Nedan kommer jag steg för steg att förklara de olika skeden jag valt att använda mig av i produkten och hur de fungerar ändamålsenligt för empowerment-orienterat arbete med barn i grupp. Genom diskussion och kollektiva försök till att hitta gemensamma svårigheter att överkomma bildas empowerment i grupp. Under dessa gruppträffar funderas även ut vad skillnaden är med individuell empowerment samt denna gemensamma strävan efter empowerment. (Rogers & Singhal, 2003)

Figur 1 Cirkeln från produkten med de olika faserna från Cable-metoden

För att ett barn i tre till fem års ålder på ett effektivt sätt skall kunna uttrycka sina känslor behövs växelverkan med andra barn vilket de får genom till exempel lek. (Rosenholm, 2016) Förutom utövandet av känslomässig reglering genom lek kan användning av bilder ge barnet möjlighet till att uttrycka sig och dela med sig av sina egna tankar och åsikter. (Aspeflo, 2012) Enligt Aspeflos tankar har jag i min produkt tagit upp användning av vill exempel bilder som ett medel för första fasen, IN-fasen. IN-fasen är den inledande fasen i Cable-metoden och har som syfte att låta deltagarna bekanta sig med varandra och reflektera över sig själva. Jag valde att inleda min modell i likhet med vuxnas gruppträffar eftersom många tre till fem åringar redan klarar av att skilja på hur de själva känner och kan förstå att andra inte behöver känna lika. (Turunen, Suutarla, Fletcher, & Tidyman, 2006) Begrepp så som bekräftelse, hänsyn och bemötande kan relateras till den första fasen av modellen. Bemötande och hänsyn eftersom alla deltagare måste tänka på hur de behandlar varandra med tanke på de andras livssituation. Då deltagarna börjar förstå sig på varandra och varandras situationer kan deltagarna börja känna bekräftelse över sin egen situation.

Meningen med modellen är att den skall användas av en pedagog eller vuxen som handleder en barngrupp, inte barnen själva och i och med denna handledning kan den vuxna även avläsa barnen och hjälpa dem på traven i processen. Valet av gul färg för IN-fasen i produkten är att jag ville pigga upp modellen för att göra den mer tilltalande att användas.

Då det talas om barnets omgivning och vad barnet utsätts för i sin vardag kommer det starkt upp faktorer som daghem, där de flesta barnen spenderar en stor del av sin tid. Utanför dagvårdsverksamhet är barnet med sin familj eller deltar möjligen i hobbyer. (Bergström, 2015) För att ett barn skall kunna beskriva sina upplevelser och tankar tar konsten en central roll. (Richter, 2012) I enlighet med Richters argument om skapandets makt har jag till exempel valt att låta barnen uttrycka sig genom konst i fas två av min produkt, OUT fasen.

I OUT-fasen får deltagarna fundera över sin omgivning, var de kommer ifrån och var de känner att de hör till samt vem de har runt omkring sig. Barn i tre till fem års ålder är nyfikna och tycker om att ställa frågor vilket gör att de har lätt till att fundera över vem de har runt sig och var de rör sig. (Bygdeson-Larsson, 2010) I denna fas kan även möjliga fall av mobbning eller känsla av utanförskap komma upp. Jag valde att ge som exempel i produkten att barnen kan göra släkträd, enligt Aspeflos tankar (2012), för att kartlägga vem de har runt sig eftersom det är ett roligt visuellt sätt att låta barnen se slutresultatet av hur de tänkt. Den gröna färgen i modellen har jag valt på basen av att det gör modellen färgglad och tilltalande att använda.

Användning av sinnen och sinnestimulerande faktorer bildar grunden till hur vi tolkar och upplever vår omvärld. Hjärnan behöver olika intryck för att utvecklas och utan dessa intryck kan vi inte uttrycka oss. (Holm Persson & Larsdotter, 2016) Exposure-fasen av modellen har jag i produkten enligt Holm Persson & Larsdotters idéer tänkt att barnen får använda sig av sinnen, det vill säga bli påverkade av olika intryck, varefter de enligt bästa förmåga eller med handledning få bearbeta det de upplevt och sedan återge det inför gruppen. Exposure handlar om att få uppleva konkret, att få se runt omkring sig och reflektera. Givetvis kan det vara att tre åringar är för små för att få en djup tanke om sin omgivning på egen hand, men åter igen finns handledaren där för gruppen som kan hjälpa dem genom att ställa rätta frågor eller använda sig av kreativa metoder som får barnen engagerade. Barnen kan använda sig av sina sinnen, de kan röra sig på daghemsgården eller gå till en bekant park för barnen. Om barnen bor i närheten av startpunkten av verksamheten kan man ta en gemensam promenad förbi varje barns hem och fundera över vad barnen känner, hör, ser och upplever. Genom denna fas kan barnen, utan att behöva göra mycket, öka växelverkan mellan barnet och kamraterna och barnet och pedagogen. Detta sker då barnet delar med sig av sitt liv och svarar på frågor som kan ha kommit upp. Detta kan även öka barnets sociala kapital (nya eller förbättrade vänskaper). Den blåa färgen för fasen i modellen kommer från tanken att modellen skall vara färggrann och tilltalande för användaren.

Återigen ger skapandet ett medel för barnet att hantera känslor och hjälper dem att uttrycka sig. (Richter, 2012) Starka känslor kan vara svåra för speciellt barn under förskoleåldern att bearbeta och i och med detta kan det vara bra för barnet att ha andra som stöd för och hjälpa hen att uttrycka sig. (Bygdeson-Larsson, 2010) Eftersom skapandet är ett centralt medel för barnet att uttrycka sig har jag även för Action fasen valt att ge exempel på möjligt pyssel som kan utföras i produkten. I Action fasen får barnen reflektera över hur de kan påverka sitt eget liv. Genom handledning kan barn i tre till fem års ålder klara av att berätta om sin oro och gemensamt med en vuxen hitta lösningar till de saker som tynger på barnet. (Turunen, Suutarla, Fletcher, & Tidyman, 2006) Här finns en ypperlig möjlighet till att öva adjektiv med barnen, gå igenom känslor och möjligen bilda något konkret av detta, till exempel kan barnen söka ut bilder i tidningar som beskriver hur de själv tycker de känner. Till Action fasen kan man koppla begrepp som makt, bekräftelse, mobbning, utanförskap, bemötande och hänsyn. Den orange färgen jag valt för att pigga upp modellens utseende och göra modellen attraktivare för användaren.

Det är viktigt att låta barn påverka i sitt eget görande och sin egen omgivning. (Byréus, 2012) Till följd av detta har jag valt att i produkten framföra sista fasen, Change fasen som en öppen möjlighet, låta barnen bestämma vad de vill göra tillsammans. Under den sista träffen med gruppen, Change-fasen, får gruppen fundera över vad man kanske lärt sig eller kommer ihåg från de tidigare träffarna. Barnen får diskutera, reflektera och komma ihåg var de upplevt och lärt sig. Barnen kan själv få påverka vad de vill ha ut av denna träff, men viktigt vore att de gör det tillsammans. Med barn i så ung ålder som dessa, speciellt treåringarna, kan det vara bra att gå igenom vad man gjort på träffarna. Viktigt är att barnen får påverka och vara delaktiga i beslut som gäller dem. (Hamerslag, 2013) I denna fas kommer begreppet bekräftelse fram väldigt starkt då barnen borde ha lärt sig av varandra och förstå sig bättre på varandra. Den lila färgen för fasen i modellen är vald för att pigga upp modellen och göra den färgglad och attraktivare för användaren.

Även om barn i tre till fem års ålder är beroende av vuxnas stöd och hjälp i strävan efter till exempel känsla av empowerment är det viktigt med kamratstöd eftersom barnet genom det får växelverkan och bekräftelse av ålderskamrater i liknande situationer. (Juslin & Davidsson, 2016) (Nation, Vieno, Douglas, & Santinello, 2007) Till exempel därför är min produkt ett bra underlag för empowerment-inriktat arbete.

Då man jobbar intensivt med barn och speciellt då meningen med verksamheten är att barnen skall växa och dra personlig nytta av denna verksamhet måste pedagogen försöka jobba i

små grupper så alla barn i gruppen säkert får rätt sorts stöd i den utvalda gruppen. För stor grupp påverkar interaktionen vilket i sin tur påverkar gruppens gemensamma arbete. (Järvilehto & Kiiski, 2009) Min produkt är uppbyggd för att kunna jobba med en utvald mängd barn och så att pedagogen själv får anpassa antalet barn hen vill jobba med. Alla småbarnsgrupper ser olika ut och därför ville jag inte begränsa pedagogens möjligheter till anpassning i arbetet med min produkt genom att lägga ut ett konkret antal barn i själva produkten.

Då det kommer till anknytning hos barn kan empowerment-inriktat arbete även öka barnens tillit till vuxna. (Hautamäki, 2014) Eftersom pedagogen behövs då modellen tillämpas, kan barnet förhoppningsvis vid behov hitta en trygg vuxen om inte denna trygghet hittats i en vuxen tidigare. Produkten stärker även de sociala kontakterna mellan barnen. Om barnet till exempel inte har många vänner kan deltagande i verksamhet baserad på min produkt utvidga barnets sociala kapital genom att arbeta och göra tillsammans med andra barn. Detta har jag baserat på en artikel av Day Langhout, Collins & Ellison (2014).

Förutom anknytning och kamratstöd som jag nämnt ovan kan jag tillägga att barn som jobbar i grupp lär sig om sig själv och andra i grupparbete. En vuxen som jobbar med en liten barngrupp måste även tänka på att resursförstärkande metoder innebär handledning och uppmuntran för barnen. (Juslin & Davidsson, 2016) Detta är en viktig del som pedagogen bör beakta i samtliga faser av modellen.

6 Kritisk granskning och diskussion

Tillförlitligheten av metoderna jag använt i examensarbetet bygger på de källor som använts. Examensarbetet är baserat på relevant litteratur till ämnet. Datainsamlingen som gjorts för detta examensarbete gick långsamt. Det har forskats mycket om barns resurser och resursförstärkande metoder. Detta gjorde att det tog en tid att urskilja relevanta källor från mindre relevanta källor. Eftersom examensarbetet från början starkare tangerade ett annat examensarbete (Fogelberg, Kuusenoja, & Sorola, 2018) såg även avgränsningen lite olik ut och således var mycket av den litteratursökningen som gjordes i början mer fokuserad på barn i enföräldersfamiljer än på barn i allmänhet i åldern 3-5. Eftersom examensarbetets avgränsning levte under processens gång har jag även bekantat mig med litteratur som är väsentlig för ämnet men inte direkt viktig för min avgränsning. Examensarbetsprocessens datainsamling kunde ha gjorts bättre och kunskaper i ämnet kunnat fördjupas ytterligare med intervjuer av experter på Cable-metodik eller empowerment-inriktat arbete.

Mitt litteraturval för detta examensarbete är relevant för ämnet men hur jag använt mig av källorna kunde ha förbättrats. Man kunde även argumentera för att jag kunde ha hittat mer relevanta källor för att skapa en tydligare röd tråd och koppling mellan teoridelen och produkten. En del onödiga fakta kan även uppkomma i teoridelen av mitt examensarbete och orsaken till detta är att jag inte kunnat fokusera min litteratursökning till bara empowerment i sig utan hamnat stöda mig på liknande begrepp för att komma till bästa möjliga resultat. Jag har även koncentrerat mig mer på faktorer som påverkar barns empowerment istället för att parallellt fundera på produkten.

Examensarbetets produkt är enkelt upplagd och avsedd för att användas av pedagoger som vill arbeta med barns empowerment eller resursförstärkande metoder. Tanken bakom mitt arbete är alltså att pedagoger, inklusive jag själv, skall kunna använda produkten till att stöda barn i tre till fem års ålder i att hitta sina resurser.

Produkten är färgglad och attraktiv att använda, men kan vara svår att använda ifall man inte har förhandskunskap om Cable. Jag tycker personligen att jag försökt arbeta med produkten så att den är lätt att använda och att man skall kunna dra nytta av den. Det mest väsentliga är förklarat och den lämnar utrymme för pedagogen eller den vuxna att själv kunna tillämpa olika aspekter av verksamheten.

Produkten och min teoridel har kopplingar till varandra. Skulle arbetsprocessen fortsätta och jag kunde jobba tillsammans med någon kunde resultatet av hela arbetet bli bättre. Jag har i modellen koncentrerat mig mer på att göra den attraktiv och lätt att använda medan jag i den skriftliga delen koncentrerar mig på vilka faktorer som påverkar barnets resurser och vardag. Sådär i efterhand kunde en mer strukturerad arbetsprocess ha varit till nytta för mig med mer planering och kanske samarbete med en annan skribent.

Jag har svarat på frågeställningarna i detta examensarbete i teorikapitlet och i produkten. Teorikapitlet behandlar ingående faktorer som inverkar på barnets empowerment och resursförstärkning. Cable-modellen är i grunden utvecklad för verksamhet med vuxna men genom min produkt tycker jag att det klart kommer fram att man enligt samma princip som för vuxna kan utveckla olika verksamhet för arbete med barn och deras resursförstärkning och barnets egna känsla av empowerment.

En central del av resultaten är formen av verksamhet som stöder barns känsla av empowerment. Vid litteratursökningen fastnade jag starkt för hur central roll konst och känslokontroll har för barns resursförstärkning. Därför valde jag att ge exempel på

verksamhet för resursförstärkning genom konst och känslorientering, eftersom användningen av dessa verktyg stöds inom barnverksamhet exempelvis hos Folkhälsan eller i daghem.

Produkten och dess användbarhet efter denna examensarbetsprocess ligger i att testa om produkten fungerar. Eftersom varken jag eller någon annan hunnit testa produkten i en småbarnsgrupp blir det i slutändan svårt att i praktiken veta med säkerhet ifall produkten är till nytta i praktiken. Detta blir till återseende ifall forskningen inom ämnet fortsätter. Produkten kunde bäst testas på ett daghem med en liten grupp på ungefär fem barn och en pedagog som handledare. Efter att produkten testats kunde den vidareutvecklas och förbättras enligt insikterna av pedagogen som använt sig av produkten.

Litteraturförteckning

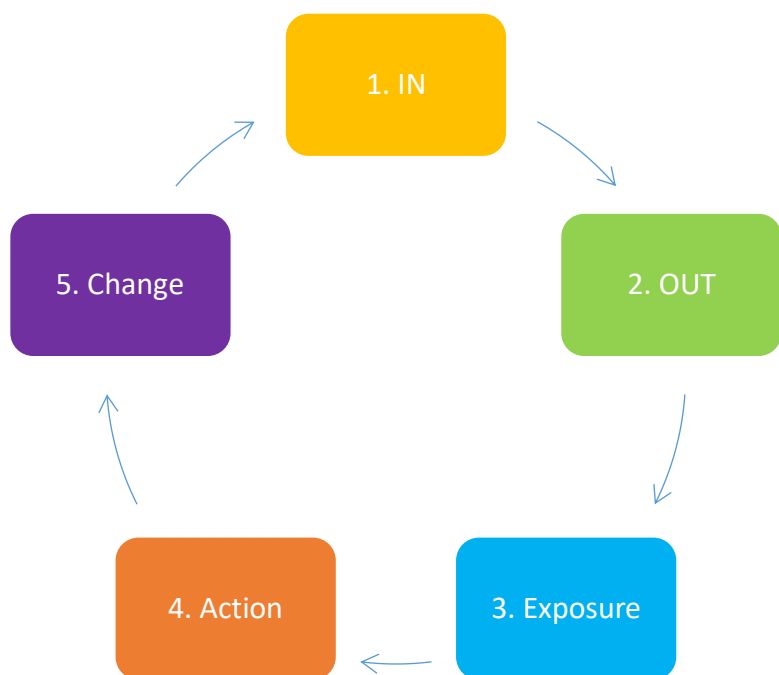
- Akademien för ekonomi, samhälle och teknik. (2012). *Vad är etik?* Hämtat från Mälardalens Högskola: <https://www.mdh.se/student/stod-studier/examensarbete/omraden/metoddoktorn/vetenskaplighet-etik/vad-ar-etik-1.31432>
- Aspeflo, U. (2012). *Barn som väcker funderingar*. Hämtat från Urskola.se: <https://urskola.se/Produkter/170451-UR-Samtiden-Se-barnet-i-forskolan-Barn-som-vacker-funderingar>
- Bergström, M. (2015). *Barn 0-6 med Psykisk Ohälsa eller i Risk för Sådan*. Hämtat från Stockholms läns landsting: <https://www.vardgivarguiden.se/globalassets/avtal-uppdrag/vardval-stockholm/barn-och-unga-med-psykisk-ohalsa/barn-0-6-med-psykisk-ohalsa.pdf?IsPdf=true>
- Bygdeson-Larsson, K. (2010). "Vi började se barnen och deras samspel på ett nytt sätt". Umeå.
- Byréus, K. (2012). *Kreativa metoder för grupputveckling och handledning*. Stockholm: Liber AB.
- Day Langhout, R., Collins, C., & Ellison, E. R. (2014). Examining Relational Empowerment For Elementary School Students in a yPAR Program. *American Journal of Community Psychology*, 369-381.
- ETENE. (2013). *Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveystalalla*. Hämtat från Etene.fi: <https://etene.fi/documents/1429646/1555962/ETENE-julkaisuja+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali+ja+terveysalalla.pdf/3e711c32-e950-4892-bf1b-ee8b9be55769/ETENE-julkaisuja+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali+ja+terveysalalla.pdf.pdf>
- Fogelberg, H., Kuusenoja, I., & Sorola, S. (05 2018). *Cable- En modell för empowerment inriktat arbete med ensamstående föräldrar*. Hämtat från Theseus: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/147315/Fogelberg_Heidi-Kuusenoja_Ira-Sorola_Sakari.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Folkhälsan. (2018). *Känn igen dina känslor*. Hämtat från Folkhälsan: <https://www.folkhalsan.fi/tidningen-folkhalsan/artiklar/fhille-material/>
- Folkhälsan. (2019). *Kompisvaskan*. Hämtat från Folkhälsan: <https://www.folkhalsan.fi/kompisvaskan/>
- FPA. (den 17 12 2018). *Familjer med en förälder*. Hämtat från FPA: <https://www.kela.fi/web/sv/enforaldersfamilj1>
- Förbundet för barnkulturcenter i Finland. (2016). *Öppen familjeverksamhet*. Hämtat från Barnkultur.fi:

- <https://www.lastenkulttuuri.fi/sv/barnkulturcentren/oppen-familjeverksamhet/>
- Gullacksen, A. C. (2010). Hämtat från Delaktighetsmodellen- En väg mot Empowerment: [https://www.fouvalfard.se/\\$2/2010-delaktighetsmodellen.pdf](https://www.fouvalfard.se/$2/2010-delaktighetsmodellen.pdf)
- Gullacksen, A.-C. (2016). *Delaktighetsmodellen- en väg mot empowerment*. Skåne: Printhuset Electra AB.
- Hamerslag, A. (2013). *Barns deltagande och delaktighet*. Hämtat från DiVa-Portal: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:637253/FULLTEXT01.pdf>
- Hart, R. A. (1992). *Children's Participation*. Italien: UNICEF.
- Hautamäki, A. (den 18 09 2014). *Familj, fostran, anknytning och utbildning- trender i tiden*. Hämtat från SSKH- NOTAT : http://sockom.helsinki.fi/info/notat/notat_1501.pdf
- Heino, E., Veistilä, M., Hännikäinen, P., Vauhkonen, T., & Kärmeniemi, N. (2013). *Vastavuoroiset ja voimaantumista tukevat käytännöt perhetyön kehittämisessä*. Kotka: Palmenia.
- Helsingfors stad. (den 25 07 2018). *Att ta hand om sitt välbefinnande*. Hämtat från Helsingfors stad: <https://www.hel.fi/sote/perheentuki-sv/barn-i-skolaldern/valbefinnande-i-familjen/att-ta-hand-om-sitt-valbefinnande>
- Helsingin Diakonissalaitos. (den 02 03 2017). *Yhteisövalmennus aktiivisen kansalaisuuden työkaluna*. Hämtat från Helsingin Diakonissalaitos: <https://www.innokyla.fi/documents/4142859/26418a7b-0670-4a5c-b5e1-126f36ed6d52>
- Helsingin Diakonissalaitos. (den 28 01 2018). *Kaapeli voimauttaa ja rakentaa yhteisöjä*. Hämtat från Helsingin Diakonissalaitos: <https://www.hdl.fi/blog/2018/01/28/kaapeli-yhteisovalmennukset-voimauttavat-ihmisia-ja-rakentavat-yhteisoja/>
- Herranen, J., & Mäntysalo-Lamppu, S. (2011). Suomen Lasten Parlamentti osallisuuden mahdollistajana. *Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytäntöinä*. Helsingfors: HUMAK.
- Holm Persson, G., & Larsdotter, M. (2016). *Sinnenas betydelse för utveckling och samspel*. Hämtat från Region Jämtland Härjedalen: <https://www.regionjh.se/download/18.5d8827a158da94a9fe7baf2/1484030965009/Sinnesh%C3%A4fte%202016.pdf>
- Juslin, E. (2012). *Byte av berättelser- Resursförstärkande socialt stöd i ett virtuellt diskussionsforum för föräldrar*. Vasa: Yrkeshögskolan Novia.
- Juslin, E., & Davidsson, S. (2016). *Det resursstarka barnet*. Åbo: Yrkeshögskolan Novia.
- Järvilehto, S., & Kiiski, R. (2009). *Oman Hyvinvoinnin Lähteillä*. Hämtat från Kuntoutussäätiö: https://kuntoutussaatio.fi/files/192/Oman_hyvinvoinnin_lahteilla.pdf

- Kaapeli voimauttaa ja rakentaa yhteisöjä. (2018). Hämtat från Helsingin Diakonissalaitos: <https://www.hdl.fi/blog/2018/01/28/kaapeli-yhteisovalmennukset-voimauttavat-ihmisia-ja-rakentavat-yhteisoja/>
- Kause, H.-M. (den 03 09 2018). *Hyvinvoivat perheet ovat investointia tulevaisuuteen*. Hämtat från Akava: https://www.akava.fi/uutishuone/blogi/tuumaamo/hyvinvoivat_perheet_ovat_investointia_tulevaisuuteen.23854.blog
- Kinge, E. (2014). Bokstavs barnen. i A. Sandberg, *Med sikte på förskolan- barn i behov av stöd* (ss. 103-131). Lund: Studentlitteratur AB.
- Kylmänen, A. (2014). *Sosiaalisen tuen tarpeet ja elementit aikuissosiaalityössä – mixed methods -tutkielma*. Hämtat från Sosiaalikallega: http://www.sosiaalikallega.fi/poske/julkaisut/tyopaperit-ja-muut-julkaisut/graduaja/kylmanen_kypsyysnayte_soskollegaan.pdf
- Laitinen, N. (2016). *Pienten lasten päivittäiset rytmit ja hoivan ketjut 24/7-taloudessa*. Hämtat från <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/52276/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201612125052.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Lohi, N. (den 30 10 2014). *Tidig anknytning och dagvårdsstart*. Hämtat från Perheaikka.fi: [file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/anknytning%20och%20dagsstart%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/anknytning%20och%20dagsstart%20(1).pdf)
- Lundbom, P., & Herranen, J. (2011). Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytäntöinä. Helsingfors: HUMAK. Hämtat från <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38289/978-952-456-114-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Mikkonen, I. (2011). Vertaistuki osana sosiaalista vahvistamista. *Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja* . Helsingfors: HUMAK.
- MML. (04 2018). *Mistä apua perheen huoliin ja kriiseihin?* Hämtat från MML: <https://www.mml.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/mista-apura-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/>
- Nation, M., Vieno, A., Douglas, P. D., & Santinello, M. (2007). *Journal of Community & Applied Social Psychology*. Hämtat från Wiley InterScience: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/casp.921/epdf>
- Nyberg, R. (1999). *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar*. Studentlitteratur.
- Page, N., & Czuba, C. E. (10 1999). *Empowerment: What is it?* Hämtat från The Journal of Extension: <https://www.joe.org/joe/1999october/comm1.php/php>
- Payne, M. (2016). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Richter, E. (den 06 01 2012). *Ta skapandet på allvar*. Hämtat från Förskolan: <https://forskolan.se/ta-skapandet-pa-allvar/>

- Rogers, E. M., & Singhal, A. (2003). Empowerment and Communication: Lessons Learned From Organizing for Social Change. *Annals of the International Communication Association* , 67-85.
- Rose, S. M. (1990). Advocacy/Empowerment: An Approach to Clinical Practice for Social work. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 41-51.
- Rosenholm, J. (2016). Gör som jag säger, inte som jag gör! Vasa.
- Single parent families*. (2006). Hämtat från Encyclopedia of children's health: <http://www.healthofchildren.com/S/Single-Parent-Families.html>
- Socialstyrelsen i Sverige. (2014). *Barn som anhöriga*. Hämtat från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19443/2014-5-10.pdf>
- Specialpedagogiska institutionen. (den 19 08 2016). *Trovärdighet/Validitet & Reliabilitet*. Hämtat från Stockholms Universitet: <https://www.specped.su.se/sj%C3%A4lvst%C3%A4ndigt-arbete/uppsatsens-olika-delar/trov%C3%A4rdighet-validitet-reliabilitet>
- Statistikcentralen. (2017). *Familjer efter typen åren 1950–2017*. Hämtat från Statistikcentralen: http://www.stat.fi/til/perh/2017/perh_2017_2018-05-25_tau_001_sv.html
- Statistikcentralen. (2018). *Barnfamiljer efter typ åren 1950–2017*. Hämtat från Statistikcentralen: http://www.stat.fi/til/perh/2017/perh_2017_2018-05-25_tau_003_sv.html
- Turunen, M.-M., Suutarla, A., Fletcher, A., & Tidyman, M. (2006). *Växa och ha det bra!* Hämtat från hel.fi: https://www.hel.fi/hel2/Helsinginseutu/hankkeet/R_dgivningsmaterial/vaxa_och_ha_det_bra_4_5.pdf
- Törrönen, M., Borodkina, O., Samoylova, V., & Heino, E. (2013). *Empowering Social Work: Research & Practice*. Kotka: Palmenia.
- Vernereri. (den 04 05 2017). *Voimaantumisen*. Hämtat från vernereri.net: <https://verneri.net/yleis/voimaantumisen>

Bilaga

Konkreta idéer:

IN- bildkort, bilderna är utspridda på bordet då barnen kommer in, varje barn väljer ett kort som hen tycker beskriver en själv, sedan får barnen berätta i tur och ordning.

OUT- barnen får skapa, man kan välja mellan att låta barnen rita/måla/pyssla ett släkträd med de närmaste i släkten, sedan fortsätta utifrån sig själv och berätta om intressen och hobbyer.

Exposure- gå ut på gården (t.ex. dagisgård), låt barnen i tur och ordning berätta vad de ser, hör, känner och upplever, fråga var annanstans de rör sig och gå igenom det viktigaste där också, låt barnen fundera och reflektera.

Action- t.ex. kan barnen rita sig själva, klippa och klistra ut tidningar sådant de gillar, sedan använda adjektiv för att förklara sig själva (snäll, elak, bra kompis, etc.), låt dem fundera ut vad de är bekymrade över och sedan söka det i en tidning och klippa ut det och klistra det intill "sig själv".

Change- fråga barnen vad de vill göra tillsammans, låt dem påverka, uppmuntra dem till att skapa något, till exempel något om vad de tänker om dessa träffar, vad de kommer ihåg och vad de känner och vad de fått uppleva eller avsluta med en rolig lek.

Denna broschyr är gjord för att användas då man jobbar empowerment-inriktat eller resursförstärkande i grupp med barn i åldern tre till fem. Broschyren har som tanke att ge en snabb överblick om vad man bör tänka på i resursförstärkande arbete med barn samt ge konkreta exempel på vad man kan göra med barnen i olika skeden av processen.

Denna modell hör till arbetet har påbörjats i samarbete med projektet *Där nöden är störst-diakoni på svenska*. Modellen är baserad på Cable-metoden och är därför upplagd i enlighet med Cable-metodens olika faser.

Mera information om Cable kan man hitta på bland annat Helsingfors diakonissanstalt. Sidor (www.hdl.fi) var de använder sig av den

Figur 1 Social interaktion genom till exempel sällskapsspel ger barnet möjlighet till dialog och vänskapsbildande

Steg 1 Introduktionsfas

Vem är jag?
Egna styrkor.
Berätta själv
Kan förverkligas genom till exempel användning av bilder, associationer.

Steg 2 Vem har jag runt mig? Vart hör jag?

Kan förverkligas genom släkträd, kan därifrån utvidgas till hobbyer, intressen och traditioner.

Steg 3 Vad påverkar mitt liv?

Kan förverkligas via pyssel eller tecknande, eller att ta sig ut på gården och gå igenom olika ställen i barnets liv-börja med gården man står på, var bor jag? Vad ser jag runt mig?

Steg 4 Egna resurser, hur kan jag påverka mitt eget liv?

Kan förverkligas genom att gestalta sig själv, ta konkreta problem eller motgångar och på sätt eller annat gestalta möjliga lösningar.

Steg 5 Genomgång av vad man lärt sig under dessa träffar

Kan förverkligas genom att berätta och visa, till sist göra någon form av kontverk eller aktivitet tillsammans alla i gruppen eller lek.